

משרד החינוך
המנהל הפדגוגי
האגף לחינוך קדם יסודי

"רק" חול וחול? לשחק בארגז החול

ד"ר אסתר ברוקס ומירב תורג'מן

חול וחול...

החול הוא חומר מהטבע המורכב מגרגרים קטנים, ונמצא בשפע בסביבה שלנו. החול הוא אחד מחומרי המשחק הראשונים המתאימים ביותר לילדים צעירים כי הוא מאפשר מגע ישיר עם חומר טבעי, הנאה ופורקן. בשל חשיבות משחק הילדים בחול, ארגז החול הוא חלק בלתי נפרד מחצר גן הילדים והוא חלק מתכנית העבודה של כל גני הילדים במדינת ישראל.

המשחק בחול תורם להתפתחות ולמידה של הילדים; רוב הילדים נהנים מהמגע הישיר עם החול והוא נחשב לחומר "פתוח" המאפשר מגוון פעילויות והתנסויות חושיות וחוויות. ארגז החול בחצר גן הילדים משמש סביבה שבה הילדים יכולים ליצור צורות, לבנות בתים, "לבשל" בסירים, לחפור מנהרות, לערום ערמות ועוד מגוון רב של פעילויות על פי הדמיון והיצירתיות שלהם. ילדות וילדים יכולים לבחור במשחקים ובכלים למשחק בחול או להוסיף חומרים פתוחים מהטבע כמו עלים, זרדים, אבנים ופרחים שנשרו מהעצים או מהשיחים. כך הם יכולים לתת ביטוי לתחושות ולרעיונות שלהם; הם יכולים לשחק לבד, בזוגות או עם קבוצה של ילדים במשחק סוציו-דרמטי.

לארגז החול בגן הילדים מקום חשוב ומרכזי להתפתחות התקינה הכולית של ילדי הגן בכל תחומי ההתפתחות. ילדים נהנים לשחק, לחקור וללמוד בעקבות פעילות ישירה שלהם בחול ובעזרת כלים ומשחקים המעשירים את עולמם. המשחק החופשי בחול מאפשר לילדים ללמוד דרך חוויה אישית ודרך התנסות משותפת עם חבריהם. עם ההתפתחות וההעמקה של המשחק בחול, עולם המושגים שלהם מתרחב; הם רוכשים הן בצורה חופשית והן בצורה מכוונת, ניצנים של מדע, טכנולוגיה וחשבון שהם היסודות להבניית הידע העתידי שלהם.

המשחק בחול תורם לפיתוח תהליכי חקר. באמצעות בדיקה וגילוי, הילדים לומדים על תכונות החומר, על הבדלים בין חול יבש וחול רטוב, מלא וריק, הרבה ומעט ועוד. הם מגלים סקרנות בעקבות טביעות אצבע שנשארות בחול רטוב, עקבות בעלי חיים, בוץ אחר הגשם, חול שנדבק לחלון עם הרוח ועוד.

חול ועוד... ארמונות בחול

בניית ארמונות ומגדלים, הכנת עוגות ו"תבשילים", חפירה ומציאת "אוצרות" בחול הן רק דוגמאות אחדות משפע המשחקים והפעילויות של ילדים בארגז החול. החול משתנה וניתן לעיצוב בעקבות הוספה של מים וכך הוא מעורר השראה ויצירתיות ומפתח את הדמיון, מאפשר לילדים חוויה של חופש ושל הצלחה. תכונתו של החול להשתנות ולהתאים לכלים שונים, מעוררת מחשבה ותורמת ללמידה של

מושגי יסוד וחוקי טבע. לארגז החול מתווספים כלים ומשחקים, חומרים פתוחים וחומרים בשימוש חוזר, המאפשרים לילדים ליצור צירופים מורכבים והתנסויות יצירתיות ומדעיות. הפעילות בחול

מאפשרת לילדים לפתח ולשלב את כל דרכי המשחק, בצירוף ניסיונות מורכבים. הפעילות בחול מאפשרת להם לתרגל את המיומנויות המוטוריות והתנועתיות שלהם ואת הכישורים הרגשיים והחברתיים שלהם בקבוצת בני הגיל, ולהרחיב את עולם הידע והמושגים אגב תיווך של מבוגר.

"אוצרות בחול"

העשרת המשחק בארגז החול

המשחק ב"אוצרות החול" מעודד את סקרנותם של הילדים, גורם להם לשאול שאלות ויוצר אפשרויות חדשות. "הפתעות" עשויות לעודד שיח ודין, לעורר השראה וליצור עניין, שמחה והתרגשות.

להלן כמה הצעות

ציור עם זרדים בארגז החול, תיעוד הציור באמצעים שונים להמשך עבודות יצירה הכנת עוגות ו"קובבות", קישוטם עם עלים, פרחים וזרדים, אפשרות לערוך "ארוחה" ולהזמין חברים

חפירת מנהרות והוספת מכוניות קטנות, בובות וכולי

קישוט ארגז החול עם חומרים מהטבע
שילוב עם כלים ייחודיים (מהמטבח)
שילוב עם צעצועים כמו טרקטור או משאית
טביעות בחול: של ידיים, רגליים, חפצים וכדומה
הסתכלות בחול דרך זכוכית מגדלת
שימוש בכלים שעשויים לסייע לילדים במשחק: כלי קיבול בגדלים שונים ומחומרים שונים,
משפך, מסננות
הסתרה של חפצים וחיפושם
ערמות חול
חקר בחול: מה אנחנו יודעים על החול? מה עוד אפשר לגלות בחול?

ממשיכים לשחק בחול

ניתן להכניס את החול בצורה מבוקרת ומכוונת לתוך כיתת הגן דרך שולחן החול או דרך
פעילויות מכוונות. לדוגמה:
מילוי בקבוק עם חול צבעוני
ערבוב חול, דבק וצבע כחומר לעבודת יצירה
יצירת שקעים או תבליטים בחול וכיסונים בגבס (הגבס יקבל את הצורה של החול)
משחק במגש חול עם בובות מיניאטוריות וחומרים פתוחים